

HAMSUN-DEBATTEN

Einar Gerhardsen:

— Vi snakket ikke om Hamsun

— Av KJELL BÆKKELUND —

Ønsket norske politikere å få stemplet Knut Hamsun som «ikke tilregnelig», for dermed å få skjøvet problemet fra seg?

Ønsket man med andre ord å få den store dikter Knut Hamsun stemplet som en person som ikke visste hva han sa eller gjorde?

Spørsmålene svirrer i luften etter Thorkild Hansens sensasjonsbok.

«Saken diskutert»

Sentralt i hele etterkrigstidens politiske Norge stod Einar Gerhardsen, samlingsregjeringens statsminister og leder for den første rene Arbeiderparti-regjering høsten 1945.

VG spurte Einar Gerhardsen:

— Var dere beskjeftiget med personen Knut Hamsun i regjeringssaparatet? Diskuterte dere ham?

— Overhodet ikke, sier Gerhardsen. Justisminister i samlingsregjeringen var Johan Cappelen, justisminister i den rene partiregjeringen — utgått fra Arbeiderpartiet —

var Oscar Gundersen. Ingen av dem tok opp spørsmålet Knut Hamsun.

Ingen av oss i regjeringen gjorde det heller, vi var — selvfølgelig! — helt på det rene med at dette var en sak som hørte inn under norsk rettsvesen. Jeg kan altså bare demtere eventuelle påstander om at norske politikere tok stilling til hva som skulle skje med Knut Hamsun, sier Einar Gerhardsen.

108522

Vidkun Quisling i lufttegården på Møllergata 19 kort tid før han ble henrettet i oktober 1945.

13 til stede da QUISLING BLE SKUTT

Vidkun Quisling ble henrettet på Akershus kl. 02.40 om morgenen 24. oktober 1945, går det fram av den protokoll som ble ført over handlingen.

Etter klarering av Justisdepartementet kan politimester Rolf Solem i Oslo gi VG innholdet i rapporten.

De som var til stede ved henrettelsen var: Den ansvarlige lege pluss en lege til. Fire politiembetsmenn, en representant for fengselsvesenet, tre militære, to fengselsprestere og Quislings forsvarer.

Legens erklæring går ut på at døden inntrådte umiddelbart som følge av skuddsårene.

Henrettelsen foregikk som myndighetene hadde foreskrevet.

Politimesteren sier at navnene på dem som var til stede ikke vil bli oppgitt, i alle fall ikke så lenge noen av dem er i live.

På spørsmål om den tidligere politidirektør i København Aage Seidenfaden var til stede, sier Solem. Det står ikke noe av det i protokollen.

— Det er blitt hevdet at som følge av hans tilstedeværelse måtte henrettelsen utsettes?

— Det står ikke noe om noen utsettelse, sier Solem.

Slik foregikk det

Bestemmelsen om hvordan henrettelser skulle foregå etter krigen lyder slik:

«Dodsstraff som idømmes i borgerlige saker fullbyrdes ved skyting fra en sluttet tropp av minst 10 politimenn under ledelse av politimesteren eller i hans sted en annen politiembetsmann og i nærvar av en lege.

Forsvareren og i tilfelle den prest som har beredt domfelte til døden, har adgang, likeså representanter for offentlige myndigheter som politimesteren gir tillatelse. Fullbyrdelsen skjer under utelukkelse av offentligheten».

«Hansson bør kunne glemme»

— Av advokat Albert Wiesener —

Knut Hanssons avisinnlegg leser jeg alltid med stor glede. De er så velskrevet at for den saks skyld er den frivole tanken at han kunne være den store dikters sønn, ikke så bestandig på jorden.

Jeg skjønner inderlig godt hans reaksjon på Hamsuns hån av motstandfolkene og deres innsats. Som forsvarer ved krigsretten har jeg selv opplevd Hamsun i den forbindelse. Men til helhetsbildet hører noe mer enn hån.

I den første Ålesund-saken skrev jeg 6. november 1941 til Hamsun, da dødsdommene foresto, men før de var falt. Jeg ba om hans hjelp, fordi han hadde et navn som ruvet, der hvor andre ikke teller. Kunne han legge det i vektskålen for en benådning? Jeg fikk et ekte hamsunsk svar. Han ville ikke blande seg i saken. Disse folk måtte jo vite at de bare hjalp England, og ikke Norge, ved å satse sine liv. Jeg måtte ikke

bringe ham i et slikt dilemma, skjendte han. Han var gammel og ville være i fred.

Skuffelse

Min skuffelse var enorm. Og jeg husker at jeg tenkte: At han tør! Ennå hadde jeg tilgode — selv blant NS-folk — å bli møtt med avslag, når jeg ba om hjelp til landsmenn som sto til dødsdom. Det var bare så sorgelig lite de fleste kunne gjøre. Men Hamsun hadde den ufattelige blanding av stelling og mot som skulle til for å si nei — ut fra sitt utvilsomt oppriktige syn på nytten av sabotasje.

Men hvis noen tror at han tok det lettvisst, tar vedkom-

mende feil. To dager senere, da dødsdommene var falt og sto i avisen, fikk jeg tiltelefon fra Nørholm. Hamsun hadde ikke sovnet på to netter, hadde

gått opp og ned på Nørholm og tenkt fram og tilbake. Så bestemte han seg til å gi blaffen i om det de var dømt for, var nyttig eller ei.

Det var landsmenn av ham det gjaldt. Han måtte hjelpe det han kunne. Det var fru Hamsun som ringte. Selv kunne han ikke snakke i telefonen. «Hvis jeg ble det ikke ... til, Jeg

kunne bruke hans navn som jeg ville. Han sto inne for det. Hvordan det videre gikk, har jeg skildret i «Nordmenn for tysk krigsrett», (Dreyers Forlag 1954).

Hamsun hadde kjeterske og høyst upopulære meninger, som han hevdet usjenert, og hans form var ironiens, ikke minst når han var dypt alvorlig. Men han var også mann for å slå om.

Ikke at jeg tror han skiftet mening om nytten av den norske motstanden. Men vel om den bydende nødvendighet av å hjelpe landsmenn i nød, så langt han kunne. Tilslutt kunne han ikke. Sin good-will hos Hitler og Terboven slet han ned til nullpunktet.